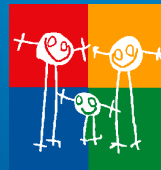

Riittääkö ruoka ja rakkaus? Vauvan kehityksen ABC

Suomen Vauvamyönteisyyskouluttajien verkostopäivät 8.3.2018
Lastenpsykiatrian professori, ylilääkäri Kaija Puura, TaY ja Tays
Associate Executive Director, WAIMH

Lasten ja naisten toimialue
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Sisältö

Maailman muuttumisesta

Lapset - miten he kehittyvät

Tulevaisuuden uhat ja mahdollisuudet

Riittääkö pelkkä ruoka ja rakkaus?

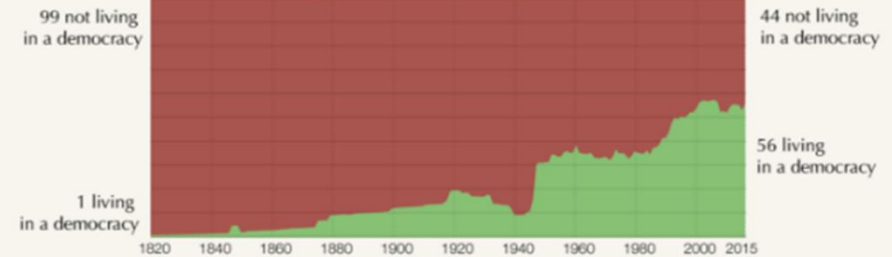
The World as 100 People over the last two centuries

Our World
in Data

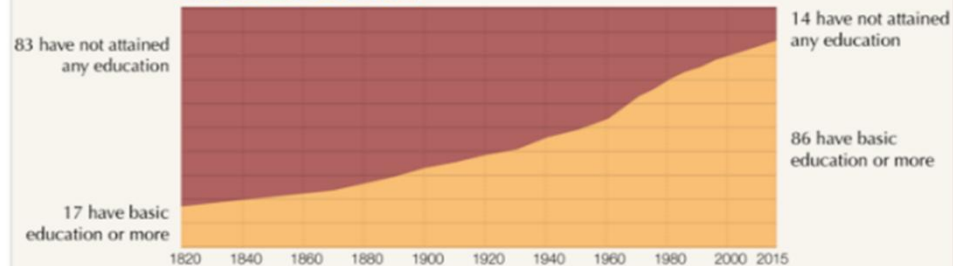
Extreme Poverty

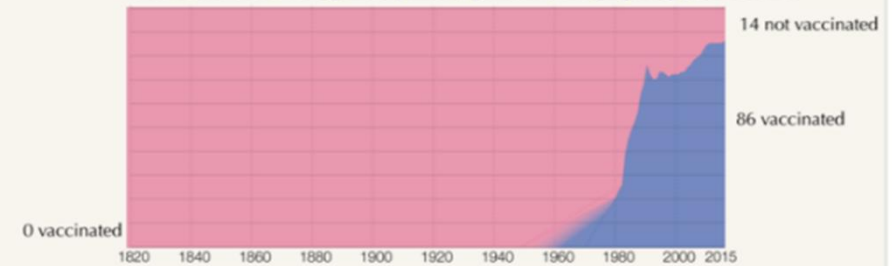
Democracy

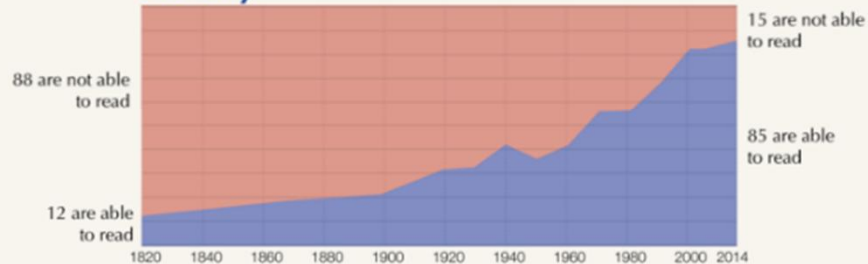
Basic Education

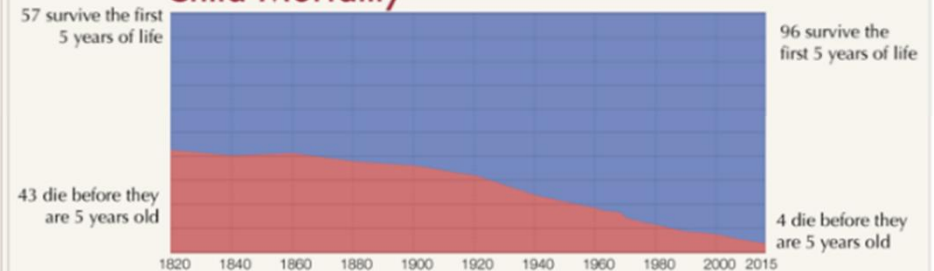
Vaccination against diphtheria, pertussis (whooping cough), and tetanus

Literacy

Child Mortality

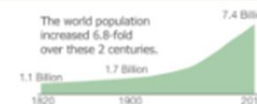

Data sources:

Extreme Poverty: Bourguignon & Morrison (2002) up to 1970 – World Bank 1981 and later (2015 is a projection).
Vaccination: WHO (Global data are available for 1980 to 2015 – the DPT3 vaccination was licensed in 1949).
Education: OECD for the period 1820 to 1960, IIASA for the time thereafter.
Literacy: OECD for the period 1820 to 1990, UNESCO for 2004 and later.

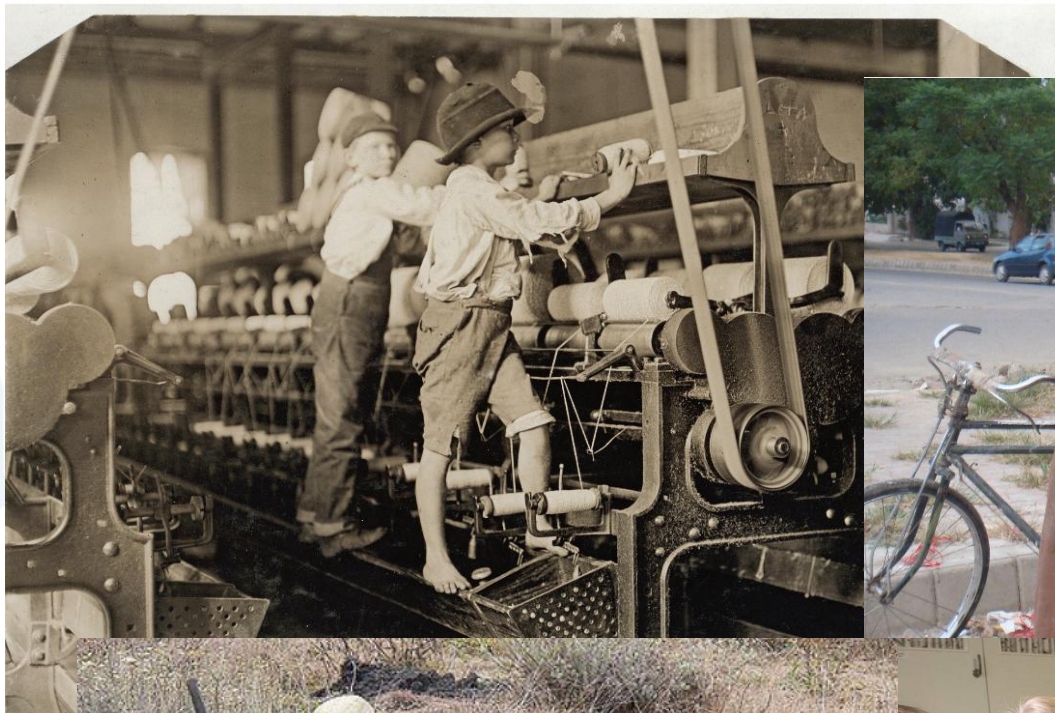
Democracy: Polity IV index (own calculation of global population share).
Colonialism: Wimmer and Min (own calculation of global population share).
Continent: HYDE database.

Child mortality: up to 1960 own calculations based on Gapminder; World Bank thereafter.

All these visualizations are from [OurWorldInData.org](https://www.ourworldindata.org) an online publication that presents the empirical evidence on how the world is changing.

Licensed under CC-BY-SA by the author Max Roser.

Uutisten määrä lisääntyy kaiken aikaa – etenkin kielteisten

Iran accused of 'alarming provocations'

The US secretary of state says Iran seeks to destabilise the Middle East and hurt US interests.

🕒 5 hours ago | [US & Canada](#)

US raises stakes over Iran deal
Iran nuclear crisis: Six key points

Three killed at Venezuela mass protests

The incidents came as thousands took part in the "mother of all protests" against President Maduro.

🕒 2 hours ago | [Latin America & Caribbean](#)

What is behind the crisis in

Sarin used in Syria attack, says watchdog

The chemical weapons watchdog OPCW says samples from 10 victims of the deadly attack were analysed.

🕒 7 hours ago | [Middle East](#)

Canadian faces human smuggling charges

🕒 7 hours ago | [US & Canada](#)

Multiple Arkansas executions blocked

🕒 3 hours ago | [US & Canada](#)

Australia overhauls citizenship process

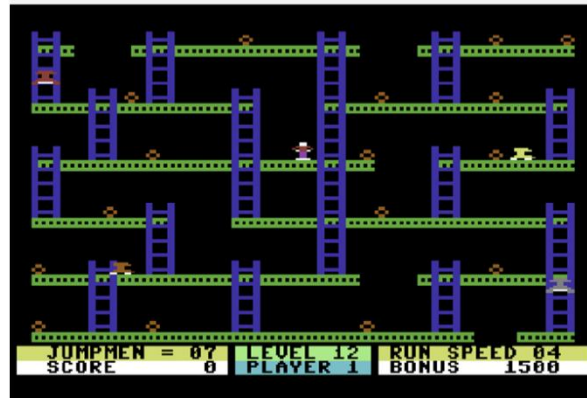

Steve Jobs introduces the Macintosh, 1984

Steve Jobs introduces the iPad, 2010

video game, 1983

video game, 2013

telephone, 1980

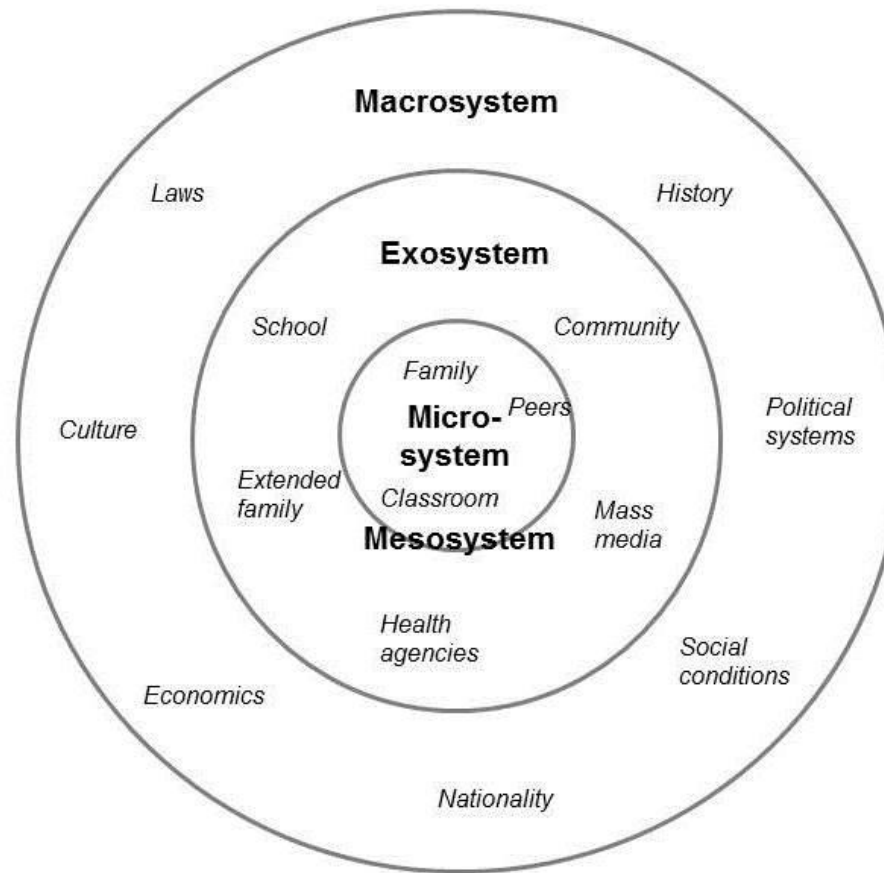
telephone, 2010

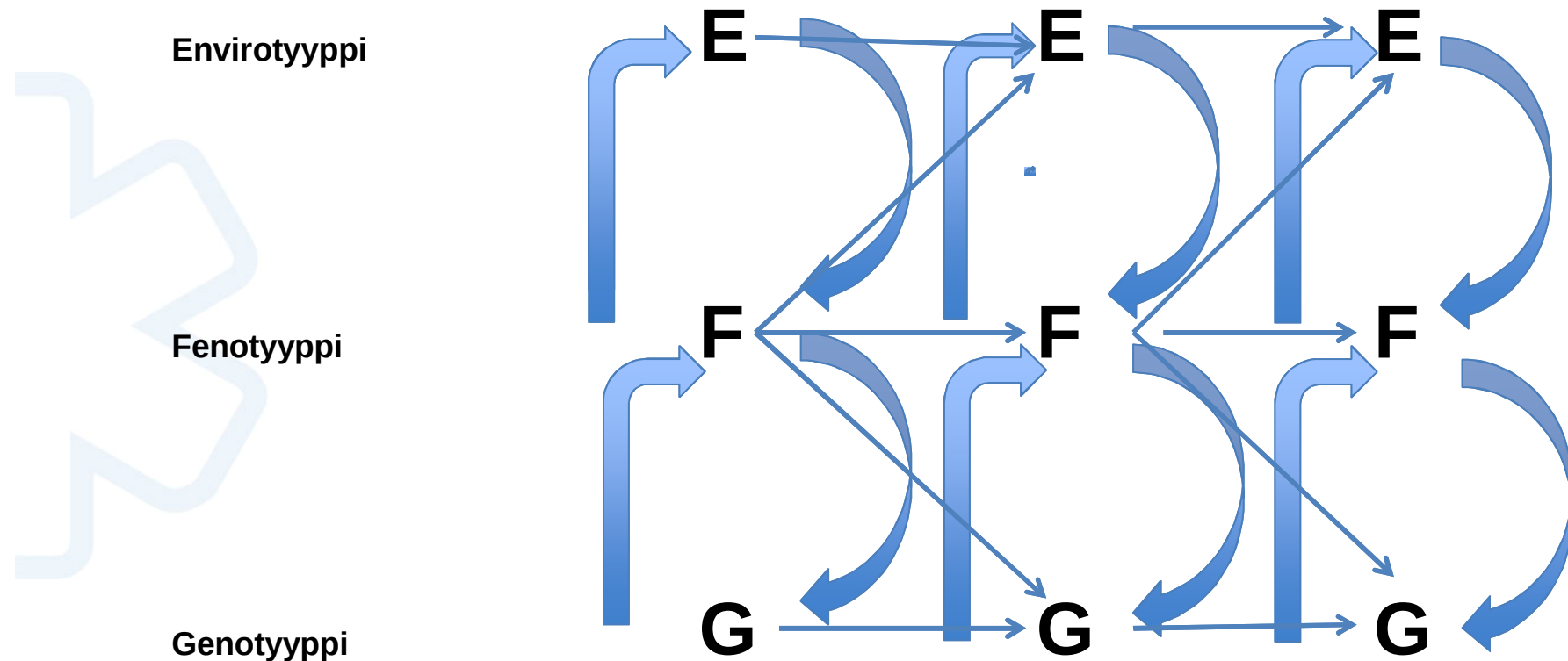
Lapsen kehityksestä

Lapsen kehitysympäristöt

Ekologinen malli (Bronfenbrenner, 1992) – jatkuva muutos

Transaktionaalinen kehitysmalli

Jatkuva muutos ajan kuluessa (Sameroff, 1975)

Lapsen kehitys

- feno- ja genotyyppi
 - vanhempien ja lapsen ominaisuudet
- environtyyppi
 - vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen määrä ja laatu
 - muut vuorovaikutuskokemukset ja elämäntapahtumat
- <https://www.youtube.com/watch?v=apzXGEbZht0>

Lapsen kehitys

- stressi- tai riski tekijät
 - Edellis(t)en sukupolv(i)en traumat
 - aiemmat lapsen kokemat vaikeudet
 - nykyiset olosuhteet ja elämäntapahtumat
- suojaavat tekijät ja mielen joustavuus (resilience)
 - yksilöllinen sietokyky ja kyvykkyys
 - **sosiaalisista suhteista** saatu ja saatava tuki

Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys

Vuorovaikutus vanhemman kanssa on lapselle

- Henkiinjäämisen edellytys
- Perustarpeiden tyydytyksen lähde
- Kehitysympäristö
- Sosiaalisten taitojen synnyttäjä
- Kulttuurin välittäjä: mikä on pienen lapsen merkitys?
- Malli – arvojen ja strategioiden välittäjä
 - *Kulttuurista ja perheestä riippuvaisia*

Aivojen toiminnallinen kehitys

Aivokudoksen organisaatio raskauden loppukolmanneksesta lähtien n. 3 ikävuoteen asti

synapsiverkostojen syntyminen

turhien yhteyksien karsiminen = "pruning"-ilmiö

Aivot ovat muovautuvat koko elämän ajan

- experience-expectant – herkkyyyskaudet
- experience-dependent – ympäristöstä saadut kokemukset vaikuttavat

Varhaisen aivojen kehityksen periaatteet

Hermosolut

- Lisääntyvät
- Vaeltavat
 - *Syvemmmät aivoston osat kehittyvät ensin – liskoaivot eli limbinen systeemi – moottori*
 - *Aivokuoren osat kehittyvät viimeiseksi – säätelyjärjestelmä*
- Erilaistuvat, kypsyvät, muodostavat aksoneita ja dendriittejä, synapseja ja hey presto!
 - *Syntyy neuroniverkkoja eli konnektomeja*

Aivojen toiminnallinen kehitys

Geneettinen kypsyminen - nature

Oppiminen kokemusten perusteella - nurture

Vuorovaikutteinen erikoistuminen

- aivoalueiden toimintojen tehostuminen: laajan alueen aktivoinnista pienempään
 - *Vähentää energiankulutusta*
- aivoalueiden erikoistuminen: esim. näkökuorella oma alue ihmiskasvojen käsittelyyn

”Kanna lasta kaksi vuotta, jos et, kanna koko elämä”

Ensimmäisten elinvuosien aikana
keskushermoston kehitys on nopeaa

- Aivosolujen määrä lisääntyy
- Solut verkostoituvat konnektomeiksi ja toimivat yhdessä – kehitystasohyppäykset
- Käyttämättömät solut ja synapsit häviävät
- Mielen kehitys tapahtuu vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa
- Tunteet säätelevät kehitystä – aikuisen tehtävä on säädellä omia ja lapsen tunteita

Lapsen mielen kehitys: Syntymästä 8-12 viikon ikään

- Non-verbaalisia muistikuvia jo loppuraskauden ajalta, ns. implisiittinen muisti jo toiminnassa
- Orastavan minuuden ja ihmissuhteen vaihe (Stern)
- Kyky, kiinnostus ja tarve inhimilliseen vuorovaikutukseen aktiivisena osapuolena
- Aistimusten ja kokemusten kautta jatkuva oppiminen
 - *Amodaalinen kokeminen*
 - Muoto, intensiteetti, tempo ”...niin liikkuu pehmeä kätesi kuin vene varhain aamuisella joella...”
 - Vauvat tunnistavat miltä suussa ollut esine näyttää

- Perustunteet erilaistumattomia – hyvä ja paha olo, kiinnostus
- Vähitellen vanhemman säätelyn avulla
 - *vauva oppii tunnistamaan omia tunteuksiaan*
 - *välttämätön edellytys oman säätelykyvyn asteittaiselle kehittämiselle*
- Toistuvat kokemukset jättävät muistijälkiä – yhteyksiä solujen välille
 - *Rutiinit ja toistuvuus on tärkeää*

2-3 kuukautta-6 kuukautta

- Tapahtuu ns. ensimmäinen kehitystasohyppäys
 - opittujen asioiden integroituminen neuroniverkoiksi

Toistuvat vuorovaikutustilanteet

- muodostavat vauvan mieleen malleja (schemas-of-being-with) millaista on olla vuorovaikutuksessa ja eri tilanteissa
- Ensimmäinen intersubjektivisuuden vaihe (Stern)
- opettavat ennakoimaan ja hahmottamaan aikaa

Ääntely kehittyy tavujokelteluksi

Perustunteet erilaistuvat

- Mielihyvä > ilo
- Kiinnostus > uteliaisuus ja hämmästy
- Paha olo > suru, kiukku ja pelko

Positiivisten tunteiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen – sosiaalinen hymy viimeistään 12 viikolla

7-9 kuukautta

Toinen kehitystasohyppäys

- Minulla on mieli ja toisella on mieli, ja voimme ymmärtää toistemme mieltä
 - *Intention jakaminen – osoittaminen*
- Kiintymyssuhde vakiintuu: omat ja vieraat ihmiset erottuvat
- Tunne-elämässä kehittyä pelon tunnistaminen (5)-7 kuukauden iässä
- Subjektiivisen minuuden ja intersubjektiivisen ihmissuhteen vaihe (Stern)

12-24 kuukautta

Kolmas kehitystasohyppäys: symbolifunktion synty

- sanat/merkit voivat kuvata asioita, tunteita ja tapahtumia
- Mielikuvitusleikin synty: esine tai toiminta voi leikisti olla jotain muuta kuin se konkreettisesti on
- Puhe kehittyy ja siitä tulee merkittävä kommunikaation väline – verbaalisen minuuden vaihe (Stern)

- . Eksplisiittinen eli sanallisesti tavoitettava muisti kehittyy
 - . *autobiografinen eli omaelämäkerrallinen muisti alkavat syntyä 18-24 kuukauden iässä*
 - . *Varhaiset muistikuvat ovat mahdollisia – yleensä johonkin voimakkaaseen tunnekokemukseen liittyen*
- . Moraaliset tunteet syntyvät
 - . *Nolostuminen tai häpeä*
 - . *Kateus*
- . Empatian kokeminen ja tietoinen osoittaminen

”Joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee”

Lapsi oppii säätelemään toimintaansa vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa

Vanhemmuuden kolme kovaa R:ää ovat

- Rakkaus
- Rajat
- Rutiinit

Rajat ilman rakkautta koetaan pakottamiseksi

Rakkaus ilman rajoja on turvatonta

Rutiinit ovat pysyviä rajoja, jotka helpottavat elämää

Vaatii vanhemmalta vastuun ottamista – tuo turvaa lapselle

- ”En mä pääse, kun meidän porukat on niin kalkkiksia”

Välttämättömiä itsesäätelylle ja terveelle moraalin kehitykselle

Hyvä vanhempi kestää myös noita-akan tai pahan jättiläisen roolin – vaikka se onkin raskasta

Sananen vanhemmille: muistakaa ilo, hellät sanat ja leikki

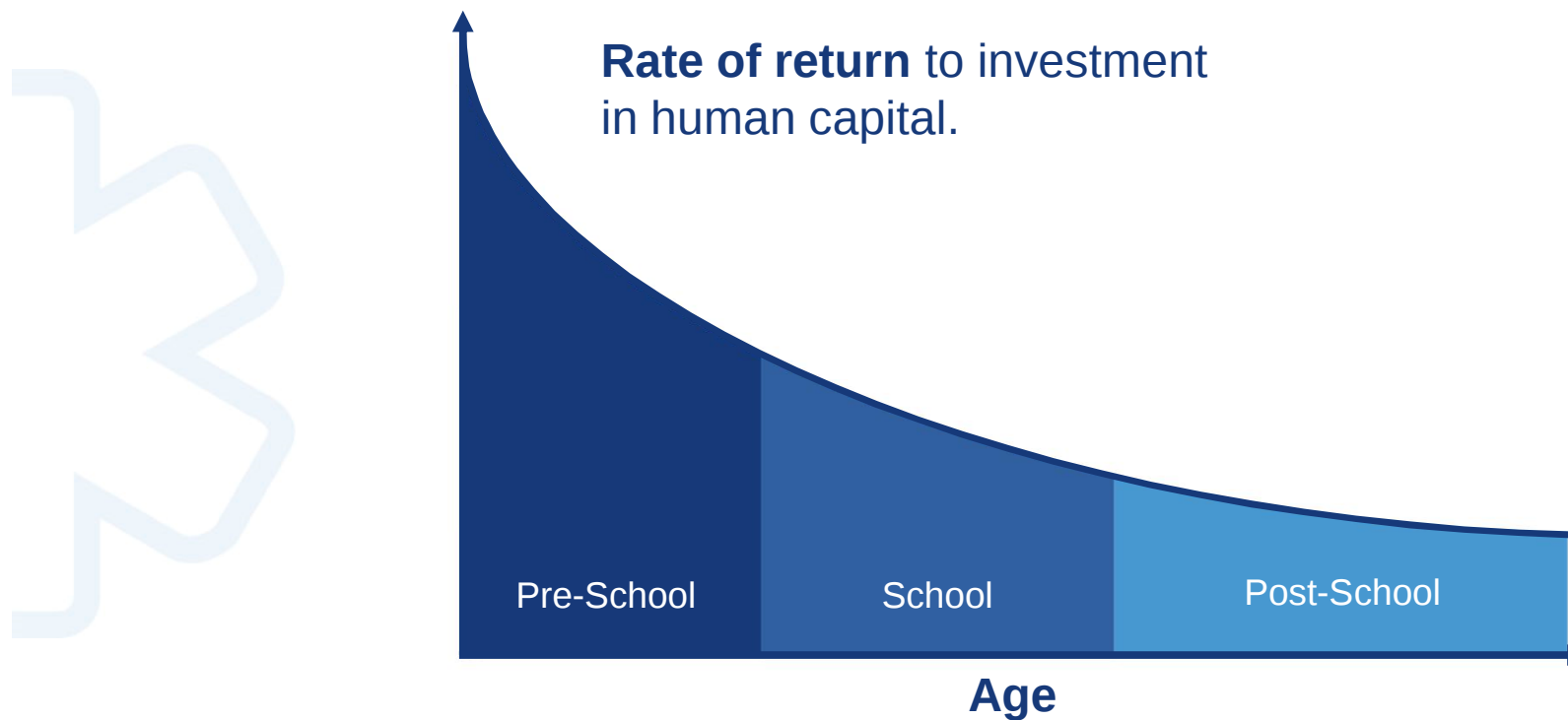
Parhaimmillaan leikkisyys on mukana suuressa
osassa vuorovaikutusta

Kasvatusohjelmien mukaan vuoden takaa.

Sananen vanhemmille.

Moni lapsi joutuu nykytellen, kun-
ka siitä kotona puuttuu ilo. Lapsi
tarvitsee hyinyt ja kukkaset pö-
vöpaistetta. Lapsi näkevi vain
nykytellen. Jos jokin asia huvit-
taa heitä, niin he etsivät sitä; jos
ei, niin he kättävät sitä. Jos kas-
vat kotona ovat happamat ja satat
töykeltä ja lapsikalsissa aina vaan
löydetään vikoja, niin he ovat niin
paujon kuin sulakin kodin ulkopuo-
ella. Muistakaa tämä, te isät ja äi-
dit! Koettakaa saada koti haus-
kaksi ja iloiseksi itsellenne ja lap-
sillenne. Käyttäkää useampia hei-
län sanoja ja olkaa iloiset. Tämän
kautta lapsennekin mielellä pöy-
raikkaana ja onnellisena, he viihty-
vät niin hyvin kodin ilmanalassa ja
te itse saatte heistä suurta iloa.

Vältymme tulevaisuuden ongelmilta

SOURCE: *The Heckman Curve*, James Heckman, Nobel Laureate in Economics

30%

Vanhemmista
kuvaa ongelmia
vuorovaikutuksessa

(Reijneveld ym. 2004; Crncec ym. 2010)

10-26%

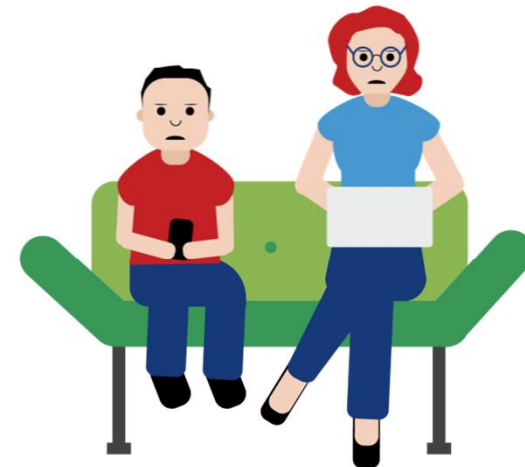
Äideistä masentuu
synnytyksen jälkeen ja
vuorovaikutus vaikeutuu

(<http://www.aima.fi/masennus.html>;
Ahlqvist-Björkroth, 25.8.2017)

5-10%

Lapsista ilmenee
käyttäytymishäiriöitä

(https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/kayttaytymisen_hairiot/Pages/uhmakkuus_ja_kaytoshairiot.aspx)

Uhat

The Swipe and Feed baby bottle is seeking sponsors on Kickstarter and will allow mothers to check their phone while **breastfeeding their child**.

Vanhemmuus ja älylaitteet

Vanhemman älylaitteen käyttö

- vähentää vanhemman herkkyyttä vauvan viesteille (Golen & Ventura 2015) ja vastavuoroista vuorovaikutusta lapsen kanssa (Radesky ym 2014)
 - *"disconnected parenting" – läsnä-mutta-poissa vanhemmuus*
 - *lapsen passiivinen alistuminen*
 - *Häiriökäyttäytyminen*
- <https://www.youtube.com/watch?v=apzXGEbZht0>

Lapset median ja älylaitteiden käyttäjinä

Television katselu varhaislapsuudessa

- passivoi ja vie aikaa vuorovaikutukselta (Mitleer & Gronsburg, 2012)
- lisää kiusatuksi tulemisen riskiä, koska haittaa vuorovaikutustaitojen oppimista (Pagani ym. 2015)
- altistaa ikään sopimattoman sisällön näkemiselle (Fitzpatrick ym. 2012)
- **hyödyllistä vain vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa** (Richert ym 2011)

Mahdollisuudet

Seinäjoella lapset laihtuvat ja nyt tuloksia tullaan ihmettelemään aina Etelä-Koreasta asti

Kaupunki uudisti päiväkotien ja koulujen pihat ja ruokalistat.

Seinäjoen mallissa lapset eivät ole dieetillä, vaan heidän elinympäristönsä järjestetään sellaiseksi, että se tukee terveellisiä elämäntapoja ja innostaa liikkumaan. (KUVA: COLOURBOX)

Satu Vasantola HS

Julkaistu: 22.6.2016 9:51, Päivitetty: 22.6.2016 10:06

SEINÄJOELLA on saavutettu niin hyviä tuloksia lasten lihavuuden ehkäisyssä, että oppeja ollaan viemässä myös ulkomaille. Kaupungissa vierailee parhaillaan Etelä-Korean pääkaupungin Soulin delegaatio, jolle esitellään Seinäjoella kokeiltuja ylipainon ehkäisykeinoja.

Luetuimmat

JUURI NYT PÄIVÄ VIIKKO

- Mielipide:** Nuori naislääkäri ei suostunut kirjoittamaan lähetettä Lihavuuskeskukseen ja totesi ivallisesti: "Vai olet sinä lihottanut itsesi roskaruualla ja herkuilla"
- Tuntematon mies rahoitti tuhansilla euroilla nuoren Sannan kauneusleikkauksia – Näin "sugar daddy -ilmiö" toimii Helsingissä
- Miksi lentoasemalla on niin kallista?
- "Nämä ovat kammottavia voimia, jotka ovat liikkeellä" – Uusnatsit tiivistävät rivejään Ruotsissa, ja tänään he marssivat juutalaisten juhlapäivänä
- Karhu-ryhmän poliisi Harri Gustafsberg kadotti näkönsä kesken piirityksen – nyt hän kertoo, miten vaikeissa tilanteissa tehdään oikeita päätöksiä
- Kirja "Keisari Aarniosta" osoittaa, että kyse ei ole ajojahdista vaan vakavista rikoksista – Voit nyt lukea maksutta huumepoliisin entisen päällikön tarinan
- "Naisia haukutaan suvakkihuoriksi" – Kannatuskurimukseen vaipuneet siniset haalivat kuntapäättäjiä ja syyttävät perussuomalaisia häirinnästä ja lokakampanjoista
- Uutuuskirja paljastaa: Vain elämää -sarja tuotti Neumannille 300 000 euroa ja syöksi hänet ongelmiin verottajan kanssa

Vanhemman ja lapsen tehtävät vuorovaikutuksessa (Emde 1989)

Vanhempi:

sitoutuminen

suojelu

tarpeiden tyydytys

empaattinen vastaaminen

opettaminen

leikki

rajojen asettaminen

Lapsi:

kiintymys

valppaus

fysiologinen säätely

tunteiden säätely

oppiminen

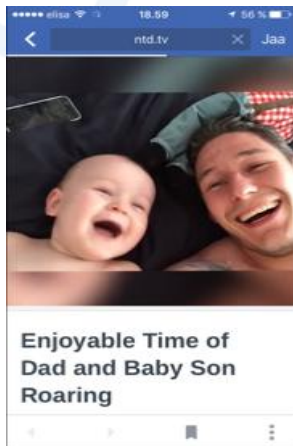
leikki

itsesäätely

Vastaus otsikon kysymykseen

Pelkkä ruoka ei riitä, eikä rakkaus tunteena ilman tekoja

Lapset tarvitsevat edelleen - ja ehkä vielä entistä enemmän – **vuorovaikutusta lapsista välittävien aikuisten kanssa**

Tervetuloa Roomaan toukokuussa 2018

www.waimh2018.org